

Luontopaneelin lausunto koskien REPowerEU-rahoituksen käyttökohteita

Luontopaneeli kiittää valtiovarainministeriötä lausuntopyynnöstä koskien REPowerEU-rahoituksen käyttökohteita. Luontopaneeli pitää ehdotettuja vihreää siirtymää tukevia rahoituksen käyttökohteita lähtökohtaisesti perusteltuina. Rahoituksen käyttökohteita määriteltäessä on kuitenkin huolehdittava, että niissä on mukana vihreän siirtymän ja EU:n taksonomian kaikki keskeiset kriteerit, joihin kuuluu oleellisesti luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu ja ennallistaminen. Luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ja luontokadon torjuminen ovat myös hallitusohjelman tavoitteita ja Luontopaneeli katsoo, että luontovaikutusten arviointi tulisi sisällyttää keskeisesti mukaan puhtaan energiajärjestelmän siirtymän tiekartan laatimiseen sekä puhtaan siirtymän investointeihin, joihin rahoitusta ollaan hakemassa.

Lupaedellytysten täyttymisestä on huolehdittava myös nopeutetussa lupaprosessissa:

Rahoitusta haetaan ympäristöluvituksen vauhdittamiseen, joka on mainittu myös hallitusohjelman tavoitteissa. Luontopaneeli katsoo, että sujuvat ja selkeät lupaprosessit ovat tärkeä tavoite. Kun lupajärjestelmää kehitetään, on kuitenkin huolehdittava siitä, että vauhdittamista ei tehdä ympäristötavoitteiden kustannuksella tai niistä tinkimällä. Jos ympäristötavoitteista tingitään, vihreän siirtymän investoinnit yksiselitteisesti muuttuisivat kestävämmiksi. Luvituksen vauhdittamisen yhteydessä onkin erityisen tärkeää varmistaa, että lupaviranomaisilla on riittävästi osaamista, paikallista ymmärrystä sekä henkilöstöä ja muita resursseja lupaedellytysten toteutumisen varmistamiseen ja tarvittaessa myös tarkistamiseen. Luontopaneeli pitää hyvänä, että haettavaa rahoitusta ollaankin ehdotuksen mukaan suuntaamassa myös henkilöstökuluihin.

Puhtaan energiajärjestelmän siirtymä -hankkeeseen mukaan luontovaikutusten huomiointi ja koulutusorganisaatiot:

Luontopaneeli pitää hyvänä ajatuksena Syken vetämää konsortiohanketta Puhtaan energiajärjestelmän siirtymästä Suomessa. Syken vetämässä konsortiossa ei kuitenkaan ole mukana yhtään varsinaista koulutusorganisaatiota, vaikka VTT:n osuudessa mainitaan tavoitteissa teollisesti merkityksellinen osaaminen koulutuksen, tutkimus- ja kehitystoiminnan sekä teollisten toimijoiden avoimessa innovaatioympäristössä. Lisäksi konsortion tehtäväkentässä puhutaan ilmasto- ja ympäristövaikutusten arvioinnista, mutta luontovaikutukset loistavat poissaolollaan. Tämä ei ole linjassa hallitusohjelman kirjausten kanssa, joiden mukaan hallitus tavoittelee suomalaisen yhteiskunnan toiminnan kääntämistä luontoposiitiviseksi ja tekee luontoposiitivisuudesta Suomen vientituotteen. Suomessa keskeisiä koulutusorganisaatioita ovat yliopistot. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa tehtävä työ organisaatioiden hankintojen ja muun toiminnan luontohaittojen arviointiin ja hyvittämiseen (ekologinen kompensatio) luonnon kokonaisheikentymättömyyden ja luontoposiitivisuuden saavuttamiseksi on kansainvälisessä eturintamassa, ja olisi hallituksen tavoitteiden ja koulutuksen tuottamisen kannalta konsortiolle selvästi arvokas lisä. Jyväskylän yliopiston lisäksi luontohaittojen arviointiin kohdistuvaa työtä on Suomessa viritteillä ainakin myös LUT-yliopistossa ja Turun yliopistossa.

Syken koordinoimassa hankkeessa on tarkoitus tuottaa puhtaan energiajärjestelmän siirtymisen kehittämisen tiekartta vuodelle 2035. Luontopaneeli pitää tärkeänä, että hankkeessa perehdyttäisiin energiajärjestelmän siirtymän luontovaikutuksiin ja tiekartassa pyrittäisiin luomaan selkeitä ratkaisuja investointien ohjaamiselle niin, että luontohaittoja vältettäisiin.

Ekologiset kompensatiot mukaan puhtaan siirtymän investointeihin:

Hallitusohjelmassa tavoitellaan myös ekologisen kompensaation kehittämistä ja sen soveltamista osana ympäristöluvitusta. Luontopaneeli katsoo, että edellisen hallituksen asettaman vihreän siirtymän kannalta tärkeiden investointihankkeiden lupahakemuksia koskevan etusijamenettelyn voisi myöntää erityisesti sellaisille hankkeille, joissa vapaaehtoisesti tarjotaan väistämättömien luontohaittojen hyvitystä eli ekologista kompensaatiota uudistetun luonnonsuojelulain ja sen juuri hyväksytyt ekologista kompensaatiota koskevan asetuksen periaatteiden mukaisesti. Tämä voisi osaltaan varmistaa sen, että tuettavat ja etusijamenettelyn saavat hankkeet aidosti noudattavat vihreän siirtymän investointeihin kuuluvaa ei merkittävää haittaa –periaatetta (DNSH-periaate), jonka Luontopaneeli katsoo olevan keskeinen periaate luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon elvyttämiseksi.

Luontopaneelin roolin riippumattomana tiedepaneelina voi katsoa vahvistuvan juuri voimaan tulleen valtioneuvoston asetuksen myötä ja vastaamme jatkossakin mielellämme valtiovarainministeriön lausuntopyyntöihin.

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet Jaana Bäck, Janne S. Kotiaho, Liisa Kulmala, Ilona Laine, Tiina M. Nieminen, Minna Pappila, Outi Silfverberg ja Ilari Sääksjärvi.